

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. LXVI. Bononien. testamenti. An testamenti veritas probetur in antiquis, per scripturam informem, seù copiam, inter antiquas scripturas domus repertam, concurrentibus adminiculis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

Secundò ex qualitate verbi generici superappositi, apti etiam comprehendere illas personas, quas Rota censuit per huiusmodi cancellationem esse exclusas; Si enim testator consultò, pro majori declaratione facere voluisset cassaturam, ad effectum excludendi masculos ex fœminis ulteriorum descendentes, atque restringendi vocationem ad solos descendentes ex filiabus primi gradus hæredis instituti, absque dubio id clarius expressisset, per verba quæ transportata etiam in prothocollum (amissa seu lacerata matrice seu imbreuiatura) eundem sensum, eandemque operationem habuissent, nam aliàs fuisset mera fatuitas non præsumenda in actu gesto cum assistentia, & consilio tam eximii Iurif-
consulti.

Cum enim postquam Notarii extensum fecerunt in prothocollo, possint, ac soleant huiusmodi imbreuiaturas lacerare, seu parvi pendere, cum sufficiat adesse solum prothocollum, ut dicta decis. 34. par. 10. rec. cum aliis supra allegatis, atque ageretur de casu verisimiliter non sperato, nisi in remotissimum tempus post extinctas omnes lineas masculinas, hinc proinde improbabile omnino dicebam, ut testator ita eius voluntatē declarare voluerit, quod declaratio inutilis remaneret, dum deficiente huiusmodi asserta matrice, quæ longævæ conservationi de sui regulari natura apta non est, attentoque solo prothocollo, vel publico transumpto, iste effectus non resultabat.

Et his accedebant aliæ conjecturæ de quibus dicto disc. 23. de fideicommiss. tam super attendenda magis proximitate gravati quam gravantis, quam etiam super dispositione protracta in remotissimum tempus, ob incertitudinem, ac inextricabilium litium anfractum ex eodem remotissimo tempore resultantium; Quodque erga masculos nascituros ex filiabus primi gradus vel ex ulterioribus, nulla prædilectionis ratio considerabilis erat; Omniumque potissima conjectura videbatur illa resultans à facultate concessa ultimo masculo morienti, nominandi seu prælegendi, cum esset omnino improbabile, ut testator, loco favoris, maximum odium huic injungere voluerit, illum scilicet cogendo, ut spreto nepotibus, ex propriis filiabus vel fororibus, eligeret remotissimum descendente ex filiabus primi gradus, qui sibi omnino extraneus effectus esset, & quem post remotissimum tempus, nisi incertum, vel difficile fuisset perquirere.

Hinc proinde, stantibus tot urgentibus conjecturis, & argumentis, dum aliæ suppetebant causæ, ad quas huiusmodi cancellations congruè referri poterant, ad illas probabilius, ac omnino faciendæ videbatur relatio, ut probant text. in l. cancellaverat ff. de his, quæ in testamento delentur, & clarius in l. nostram Cod. de testament. ibi, sin autem ex quacumque causa hoc contigerit &c. Et firmiter Angel. d. cons. 346. num. 1. Invol. cons. 89. numer. 2. Tuscius verb. cancellatio conclus. 21. num. 3. & 4. Surd. cons. 16. n. 15. Rot. dec. 380 p. 4. recen. in fine.

Potentius autem motivum, quod in ista causa pro resolutionibus urgeret, videbatur illud, quod cum hæc scriptura cancellata, sive esset matrice, sive minuta, & simplex preparatio, de necessitate præcesserit, atque ex ea, altera in nitidum redacta esset, intraret conclusio de qua in decisionibus, quod in casu dubio, ac pro interpretatione dicta prima scriptura attendenda sit, cum ex actu nullo seu effectuato, sive ex ipsa scriptura preparante, argumentum seu conjectura dubiæ voluntatis deduci valeat, atque in hoc nimirum in decisionibus insisti videtur.

Respondendam tamen quod argumentum esset fortissimum, quando ageretur de aliqua differentia inter extensum, seu prothocollum, vel Instrumentum, ac originalem matricem, cum tunc ad istam recurratur, & in his terminis loquuntur Bald. Felin. & cæteri in eisdem decisionibus allegati, quoniam stante qualitate matricis perfectæ, & authenticæ, dubitari non potest, ut totum id, quod in ea continetur, adjectum sit de voluntate testatoris; Secus autem in præfenti, ubi de hoc erat quæstio, an scilicet ista esset matrice, & an huiusmodi cassaturæ factæ essent de scientia, & voluntate testatoris consultò ad effectum scilicet adimendi, vel potius per Notarium vel Consulorem pro bene aptanda scriptura; Unde propterea, ut supra advertitur, ad hoc ut resultaret effectus prædictus, oportet dare simultaneum concursum quatuor, vel quinque præsumptionum in idem, quod adversatur juris principis, potissimè verò in materia odiosa nullam habente verisimilitudinem, ideoque resolutiones non captivabant intellectum, sed quia concordia his finem dedit, idcirco ulteriorem disputationem id non habuit.

BONONIEN. TESTAMENTI

PRO

MARCHIONE FERDINANDO DE
COSPIIS.

Responsum pro veritate.

Antestamenti veritas probetur in antiquis, per scripturam informem, seu copiam, inter antiquas scripturas domus repertam concurrentibus adminiculis.

SUMMARIUM.

- 1 Acti series.
- 2 Copia non facit fidem, limita, ut n. 6.
- 3 Signum Notarii non est necessarium in instrumento originali.
- 4 Impugnari non potest veritas illius scripturæ, vel inuli, ex quo ipse obtinuit.
- 5 Confessio testamenti facta per venientes ab intestato an probet illius veritatem & subsistentiam.
- 6 Quando copia faciat fidem.
- 7 Subscriptio inducit approbationem scripturæ.
- 8 De pluribus adminiculis, ex quibus scripturæ informi testamenti præstatur fides.
- 9 Observantia dat robur, & fidem scripturæ informi.
- 10 Non existentia originalis inter scripturas, & prothocollo Notarii, non præjudicat veritati Instrumenti.

DISC. LXVI.

Thomas de Cospiis, unicam habens filiam monialem, in testamento hæredem instituit Vincentium germanum fratrem, cum perpetuo fideicommissio ad favorem descendente ex eo, & successivè aliorum de familia; Cumque defuncto testatore, orta esset lis inter dictum Vincentium, ac Monasterium, ex

ex persona dictæ filia monialis, ratione intestata successione, de anno 1582. deventum est ad concordiam, perquam, dimissis aliquibus bonis Monasterio, seu certa quantitate ei data, totus assis remansit penes testamentarium, dictaque concordia suum effectum sortita fuit.

Defectis autem, Alberto, & Julio, dicti Vincentii filii; Cum in prothocollo Notarii rogati non reperiretur testamentum originale, solumque inter scripturas hujus familiae, reperta esset quaedam copia, cum expressione indicationis, ac Pontificatus, & anni 1554. cum mense tamen, & die in albo, & cum clausula *actum*, ac adnotatione nominum, testium, ac subscriptione Notarii, atque initio scripturae; cum antiquo caractere reperiretur nota per hæc verba *copia prout in propr. Originali Notarii*; Hinc orta est dubitatio, in hæc scriptura esset in forma probati, adeo ut suffragari posset Marchioni Ferdinando, in tali testamento vocato, adversus habentes causam titulo universali, vel particulari præfatis, Vincentio, & Alberto, vel Julio, atque super hoc ex parte dicti Ferdinandi de mea sententia pro veritate consultus.

Respondi, quod ubi quæstio esset inter dicti Thomæ venientes ab intestato, ac testamentarios, seu ab eis causam habentes, tunc satis dubitari posset, dum tam ex inscriptione in tergo quam ex nota marginali constat, quod sit simplex copia, quæ de jure nullum facit probationis gradum *cap. i. ubi glof. de fide Instrum. dec. 187. num. 1. p. 5. rec. & dec. 51. n. 4. p. 9.* & absolutum supponitur in infra scriptis auctoritatibus, quæ ad limitationem deducuntur, præferim quia ipsa scripturae facies ostendebat, quod non haberet formam publici instrumenti; Non quidem ex defectu signi, quod juxta magis communem, & veram opinionem, non est necessarium, ex deductis *per Cavalier. dec. 122. num. 2. Buratt. dec. 666. num. 4. & 672. num. 2. Capic. Latr. consult. 14. num. 92. & consult. 15. num. 41.* Sed quia non habebat, nec diem, nec mensem, atque Notarii subscriptio non erat juxta eam formam, quæ in publico instrumento fieri solet, unde patebat quod esset simplex copia domi memoratæ causa tentæ.

Verum, contra habentes causam à Vincentio, vel Alberto, seu Julio testamentariis, probabilius respondendum censui, ut hæc scriptura probaret testamentum, ejusque vim haberet, dum ex eorum parte controverti non poterat substantia testatæ successione, quod scilicet Thomas decesserit cum testamento, dum ipsi explicitè id confessi sunt in concordia inita cum legitimo successore, veniente ab intestato, atque jure testatæ successione obrinuerunt hæc bona, cum nemo admitti possit ad impugnandum veritatem tituli à se ipso deducti, cum subsequuto effectu ad terminos, vel rationem *text. in l. si quis conditionis C. locar. cujus dispositionem vel rationem procedere in omni materia latè habetur collectum per add. ad decis. 420. par. 4. rec. tom. 2. ex num. 50.*

Neque intrare videbatur quæstio deducta ex *text. in l. si veritas & l. fin. Cod. de fideic. de qua latè post Bald. Aretin. & alios Magdalen. de num. testium par. 1. cap. 9.* an scilicet confessio testamenti facta per venientes ab intestato, probet illius veritatem; (Et in qua quæstione distinctio est, an confessio sit super veritate dispositionis, quæ deinde detegatur insubsistens, vel sit super solemnitate, ut secundo casu præjudicet, non autem primo, nisi etiam in hoc secundo doceatur de errore). Quoniam isti non erant venientes ab intestato, dum hæc confessio spectabat ad Monasterium ex persona filia,

quod non negabat testamenti existentiam, sed solum prætendebat, ut illud esset defectivum ex capite solemnitatum; Accedente potissimum, quod concordia tractata, & conclusa fuerat per Cardinalem Legatum, quem probabile non est, ut Monasterio permittere voluerit dimissionem hæreditatis, ob nimium tenuem recompensam, nisi agnovisset quod adesset testamentum validum, ac solemnne, concurrentibus etiam aliis adminiculis, de quibus infra.

Quare posita pro indubitabili veritate, vel substantia testamenti in genere; Punctus difficultatis erat in specie, seu identitate, an scilicet scriptura superius enarrata convinceret, atque probaret quod ea contineret illud testamentum, quod in genere constabat conditum esse; Et affirmativè in præjudicium dicti Vincentii, ejusque filiorum, ac habentium causam ab eis, respondendum esse censui, quoniam idem Vincentius, tam in superscriptione à tergo, quam in nota marginali propria manu confessus est, quod hæc scriptura contineret idem, quod in originali Notarii.

Copia enim facta per ipsam partem, seu ea approbante, quo ad se, ac alios ab ea causam habentes dicitur authentica, & fidem facit *Alex. in auth. si quis in aliquo Cod. de edendo, & ceteri collecti per Menoch. conf. 924. num. 28. Mascard. de probat. conclus. 711. num. 27. & 31. & Rot. apud Roias dec. 218.*

Quodque ex superscriptione inducatur approbatio scripturae firmant, *Alex. conf. 147. numer. 10. cum sequen. lib. 2. Gabr. de presump. lib. 1. conclus. 3. num. 16. Tusc. lit. S. conclus. 726. num. 10. & 12.* Potissimè concurrentibus adminiculis; Si enim ex istis, copia probat, etiam contra tertium non extrahentem, vel non approbantem, ut in terminis testamenti *Nevizan. conf. 24. num. 18. & generaliter Buratt. decis. 243. num. 1. decis. 136. num. 18. par. 9. rec.* Multo magis contra eum, qui talem copiam fecit, vel approbavit, ac retinuit inter ejus scripturas.

Adminicula verò plura observabam in præfenti concurrere urgentia; Primò nempe, quia dictum exemplum repertum fuit inter hujus domus scripturas, quod ponderat *Menoch. dicto conf. 924. num. 28. in fine, bene Molina de primog. lib. 3. cap. 13. num. 49. ubi quod præstita fuit fides quidam antiquissimo exemplo primogenii reperto penes ultimam majoratus possessorem; Secundò ex antiquitate scripturae ex deductis per Menoch. dicto conf. 924. n. 29. ac Molinam ubi supra.*

Tertio quia ex ejusdem scripturae inspectione patebat, quod esset in charta antiqua, antiquo etiam caractere conscripta manu ejusdem Notarii, qui dicebatur rogatus, ut constabat ex comparatione cum aliis ejus scripturis; Copia enim scripta ab eo, qui scripsit originalem, probat, ut in terminis testamenti *Rot. decis. 166. num. 29. par. 8. rec.* maximè quia continebat formalem subscriptionem.

Quartò quia ex aliis scripturis constabat, quod testator, eò præsertim anno solitus esset uti opera Notarii de hoc instrumento rogati, inter ejus rogatus, licet non inveniretur originale hujus testamenti, attamen neque aliud inveniebatur, atque pluralitas non præsumitur ut infra.

Quintò fortissimè, quia certum erat quod Thomas decessit testatus, quodque Vincentius frater fuerat hæres testamentarius, ut ipse, ac ejus filii ut supra falsi sunt, atque docuit observantia, quoniam cum Thomas haberet filiam, quæ succedere debebat ab intestato, ipse tamen Vincentius obtinuit bona tanquam hæres ex testamento, ideoque cum de alio testamento non appareret, istud erat præsumendum, quoniam pluralitas non præsumitur, ut bene

in terminis probant *Neviz. an. dicto conf. 24. num. 14. cum sequen. Paris. conf. 33. num. 41. lib. 2. Surd. conf. 173. num. 43. Rot. decif. 139. num. 17. par. 9. rec.*

Sextò in præcedentium corroboracionem, ex longæva lite, quam Vincentius, ejusque filii substi-
nuerunt, contra hæredem ab intestato, cum subsequa
victoria, Si enim testamentum, cujus vigore
obtinuerunt, in alia scriptura contineretur, illam
potius, quàm istam conservassent, potissimè quia
eadem copia plura continebat, eisdem testameta-
riis odibilia, & onerosa, idòque verisimile non
erat, ut eam retinere voluerint, nisi esset suæ inten-
tionis fundamentum.

Septimò pariter in præcedentium corroboratio-
nem, ex adnotatione contenta in libro Conventus
Minorum vulgò nuncupatum *Campione*, de legato
unius corbæ frumenti, & unius corbæ vini, quæ
adnotatio consonabat cum ista scriptura, tam quo-
ad legatum, quàm quoad Notarium, & animum, ac
etiam quia in fine ejusdem scripturæ aderat adnota-
tio ejusdem legati; Et fortius itante ejusdem legati
continua præstatione, unde propterea ex pluribus
refultabat observantia, quam recepta conclusio est,
ut robor tribuat scripturis, quantumvis informi-
bus, ut in specie scripturæ continentis testamentum
Peregr. conf. 64. num. 20. lib. 1. Magon. dec. Florent.
58. num. 20. & sequen. Menoch. conf. 423. num. 22.
Gratian. discept. 429. numer. 17. & sequen. & 468.
num. 7. Buratt. decif. 243. num. 6. Gregor. dec. 446.
num. 13. Rota in *Amerina hereditatis* 28 Aprilis
1614. coram *Ubaldo*, de qua apud *Gratian. dicta dis-*
cept. 468. in Auximana Sepultura 28. Maii 1646.
coram *Arguelles*, & in aliis, & *Molina* loco supra
citato, quæ omnia insimul ac unitim considerata,
eum consueta regula in conjecturalibus, & admini-
culativis passim servanda, ut singula quæ non prosunt,
unita juvent, ponere videbantur rem in claris, præ-
sertim in antiquis, in quibus leviora sufficiunt.

Neque obitare credebam objectum, quod in
10 prothocollo Notarii non reperiretur originale,
quoniam id non videtur tollere veritatem, ac fidem
scripturæ, si ex aliis illam mereatur, cum negligenti-
a Notarii in non prothocollando sive casus amif-
sionis originalis imbreviaturæ, non debeat partibus,
ac veritati præjudicare, ut post *Covarr. & alios* Rota
apud *Cavaler. dec. 122. in fir. dec. 197. p. 10. rec. dec. 61.*
p. 12. repetit inter illas Bichii dec. 643. atque tunc de-
mum hæc negativa attenditur, quando aliæ concur-
runt suspiciones, & mala inditia, quæ ita augentur
ut per Cavaler. dec. 455. num. 4. Buratt. dec. 591. n. 7.
& alios, maxime quia supponebatur quod Notarius
in illo eodem anno decessisset, idòque non po-
tuit morte præventus, diligenter registrare, atque
in prothocollum redigere scripturas illius anni, ac
etiam quia agebatur de tempore satis antiquo, in
quo potuit originalis imbreviatura amitti; In his
autem omnino maturum iudicium pro veritate ef-
formari non potest, non visis objectis, atque revera
ista est quæstio potius facti, quàm juris, ex singulo-
rum casuum circumstantiis pro facti qualita-
te decidenda.

* * *

TIBURTINA CASTRORUM

PRO
DUCE BRACCHIANI,
CUM

PORTIA PANDOLPHINA
ET CONSORTIBUS

Casus decifus per Rotam pro Duce.

De recognitione testamenti, quomodo faci-
cienda sit, & quando dicatur facta suffi-
cienter, ut ei fides præstanda veniat.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series, & de recognitione scripturæ te-
stamenti, cum resolutione.
- 2 Quando sufficiant testes habentes notam ma-
num.
- 3 De differentia inter recognitionem scripturæ publi-
cæ, & privatæ.
- 4 De adminiculis, & quando dicantur sufficientia
remissivè.
- 5 Nobilitas persona excludit præsumptionem falsita-
tis.
- 6 Falsitas committi non solet sine magno lucro.
- 7 Qualitas bonorum inducit verisimilitudinem.
- 8 Confessione testatoris nimium deferitur.
- 9 Item attestatori sacerdotis, & viri religiosi.
- 10 Testes attenduntur pro adminiculo, licet patian-
tur exceptiones.
- 11 De alio puncto hujus causæ remissivè.

DISC. LXVII.

Retenta facti serie, de qua in hac eadem
causa *sub tit. feud. disc. 62.* Cum reassum-
pta esset coram *Bevilacqua* subrogato, re-
vitiò *decif. 192. par. 3. rec. super forma* pro-
bante testamenti, ejusque sufficienti re-
cognitione, per testes habentes notam manum,
cum rigorosa forma recognoscendi per fenestellas,
proposita causa *sub die 3. Martii 1659* pro confir-
matione responsum fuit, deindèque assumpta est dif-
putatio super aliis punctis, de quibus *d. disc. 62. de*
feudis.

In hac autem disputatione; Dicebam scribens
pro Duce (atque Rota cum justitiæ fundamento
admisit), quod quæstio, an in hac testamentaria
matéria, deferendum sit testibus habentibus notam
manum, vel potius requiratur, ut iidem testes sint
subscripti, verè, & propriè percipit casum, de
quo supra *disc. 6.* & in aliis, ubi scilicet agatur de
scriptura privata ipsius testatoris, subjecta falsitati-
bus, ac suppositionibus, per imitationem chara-
cteris testatoris, idòque magis cautè, & circum-
spectè procedendum; Et nihilominus, de stylo
Curie id sufficit etiam isto casu concurrentibus
prescripta adminiculis ex ibi deductis.

In hac autem facti specie, agebatur de testamen-
to redacto ad formam testamenti publici per Nota-
rium, idòque non agebatur de recognitione sche-
dulae testamentariæ confectæ per testatorem (quo
casu intrat major suspicio), sed de recognitione
manus, ac sigilli ipsius Notarii, quo casu, etiam de
jure, secluso stylo, admittitur hæc species recogni-
tionis